

Nieuwe norm moet toegankelijkheid gebouwen eenduidig maken

Foto: Hörmann Nederland.

Mooie entree, maar of je hier nou makkelijk met een rolstoel of rollator bij de voordeur komt...

“Ik voel me vooral beperkt door de beperkingen die mijn leefomgeving mij oplegt en niet door het feit dat ik in een rolstoel zit”, zegt Otwin van Dijk, burgemeester van de gemeente Oude IJsselstreek in het zuiden van de Achterhoek. Hij is tevens voorzitter van de normcommissie die werkt aan een eenduidige norm voor toegankelijkheid van gebouwen. “Je kunt wel roepen dat gebouwen toegankelijk moeten worden, maar dan moet je ook vastleggen wat toegankelijkheid precies inhoudt.”

Tekst ing. Frank de Groot

Als we Otwin van Dijk mogen geloven is Nederland bijna een derdewereld-land op het gebied van toegankelijkheid: “Als ik bijvoorbeeld in de Verenigde Staten ben, dan is toegankelijkheid normaal. Zowel in gebouwen als openbaar vervoer. Daar kan je aangeklaagd worden als je gebouw niet volgens de gangbare methoden toegankelijk is gemaakt. In Nederland maken we een hellingbaan naar een toegang en dan blijkt er na de volgende deur een trappetje te zitten.”

Hij kan zich erover verbazen dat we in Nederland allemaal aangepaste busjes laten rondrijden voor mensen die minder mobiel zijn: “Die rijden bij wijze van spreken achter de reguliere OV-bussen aan. Maar waarom passen we die reguliere bussen dan niet aan? En waarom moeten mensen in een rolstoel vaak een andere ingang nemen bij een openbaar gebouw? Dan pas je toch de hoofdingang aan? Dat is toch segregatie? Dat begon al in 1962 met de geldinzameling voor Het Dorp in Arnhem. Heel goed bedoeld natuurlijk, maar gehandicapten werden wel apart van de leefgemeenschap in een aangepaste gemeenschappelijk woonwijk ondergebracht. Dat nog los van het feit dat die wijk op een helling lag, maar goed. Het is geen onwil, maar onwetendheid. En we zijn bang dat het aanpassen van een gebouw extra geld kost.”

Pleitbezorger

“Wist je dat Nederland 2,5 miljoen inwoners heeft met een beperking? Dan bedoel ik niet alleen mensen die slecht of niet kunnen lopen, maar ook mensen die slecht zien of horen, laaggeletterd zijn of verstandelijk beperkt zijn. En dan tel ik de mensen die beperkt zijn door hun hoge leeftijd nog niet eens mee. Maar bijna niemand past bijvoorbeeld zijn restaurant daar op aan”, zegt Van Dijk. Hij be-

Foto: Mathilde Dusol.

Otwin van Dijk: “Veel partijen willen wel aan de slag met toegankelijkheid, maar geven aan dat ze niet weten aan welke eisen een toegankelijk gebouw moet voldoen. Het is daarnaast onwenselijk dat iedere gemeente zijn eigen eisen gaat stellen. Daarom is er twee jaar geleden een normcommissie Toegankelijkheid van gebouwen ingesteld, die werkt aan een nieuwe norm.”

landde zelf in een rolstoel door een fatale duik in een bergmeer tijdens een zomervakantie in Oostenrijk in 1993 (hij was toen 18 jaar). Hij brak een nekverschiet. Sindsdien is hij een bevlogen voorvechter van toegankelijkheid. Van 2005 tot 2012 was hij wethouder van de gemeente Doetinchem. In september 2012 werd hij voor de PvdA gekozen als lid van de Tweede Kamer. Daar zorgde hij er uiteindelijk voor dat Nederland op 14 juli 2016 het VN-verdrag Handicap als een van de laatste landen ratificeerde (zie ook het artikel van Ottilie Laan

op pagina 6 in deze uitgave). Kort daarvoor – op 8 juli 2016 – werd hij benoemd tot burgemeester van de gemeente Oude IJsselstreek. Hij heeft talrijke nevenfuncties die te maken hebben met het verbeteren van de maatschappelijke positie van gehandicapten. Zo is hij voorzitter van de Raad van Toezicht van de Patiëntenfederatie Nederland en voorzitter van het Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid.

“Dat wij het VN-verdrag Handicap als een van de laatste ratificeerden geeft al aan dat we achteraan lopen. Vanaf 2017 wordt iedere gemeente geacht de bepalingen uit het VN-verdrag te implementeren, zodat inwoners met een beperking net zo deel kunnen nemen aan de samenleving als iedere andere inwoner. Maar in de praktijk blijkt dit een moeizame opdracht. De bestaande bouwregelgeving in Nederland voldoet nog steeds niet aan de toegankelijkheidsvereisten in het VN-verdrag Handicap. Bouwbesluit 2012 voorziet in slechts een gedeeltelijke toegankelijkheid van nieuwe gebouwen met een bepaalde omvang. Daarnaast is vaak geen sprake van adequate handhaving van Bouwbesluit 2012. Daar komt nog bij dat ook niemand precies weet aan welke eisen een toegankelijk gebouw moet voldoen en men is huiverig voor de extra kosten. Kortom: ik word in ons land

Onderwerpen toegankelijkheid

Welke onderwerpen komen in de norm aan bod, als we het hebben over toegankelijkheid? Daarvoor wordt aangesloten op Europese norm NEN-EN 17210:2021. Het gaat dan om eisen op het gebied van:

- bewegwijzering;
- aankomst en vertrek (onder meer parkeren, hoogteverschillen overbruggen);
- horizontale circulatie;
- verticale circulatie;
- specifieke functies en voorzieningen (onder meer receptie, wachtruimte, opbergruimte en faciliteiten voor assistentiehonden);
- sanitaire voorzieningen;
- gebruikersinterface, bedieningselementen en schakelaars;
- evacuatie en noodvoorzieningen;
- klimaat en licht;
- speciale functies in het gebouw (onder meer cultuur, vrije tijd, sport).

nog steeds geconfronteerd met ontoegankelijke gebouwen. In het buitenland is dat veel beter geregeld.”

Eenduidige norm

Het VN-verdrag Handicap is in Nederland uitgewerkt in het actieplan Toegankelijkheid voor de Bouw, onderdeel van het kabinetsprogramma Onbeperkt Meedoen! Onderdeel van dit plan is het ontwikkelen van een eenduidige norm voor Nederland. “Veel betrokken partijen willen wel, maar geven aan dat ze niet weten aan welke eisen een toegankelijk gebouw moet voldoen. Het is daarnaast onwenselijk dat iedere gemeente zijn eigen eisen gaat stellen. Daarom is er twee jaar geleden een normcommissie Toegankelijkheid van gebouwen ingesteld, die werkt aan een nieuwe norm”, zegt Van Dijk. De nieuwe norm houdt rekening met het VN-verdrag Handicap, maar sluit tevens aan op de Europese norm NEN-EN 17210:2021 *Accessibility and usability of the built environment* en de bijbehorende Technical Reports: TR1 en TR2. “De norm wordt daarnaast ook nog eens breed gedragen”, zegt Van Dijk. Dat blijkt wel uit de brede deelname van organisaties: Rijksvastgoedbedrijf (RVB), Aedes, Bouwend Nederland, BNA, Ieder(in) (netwerk voor mensen met een beperking of chronische ziekte), VACPunt Wonen, Ongehinderd (maatschappelijk gedreven onderneming die zich inzet voor een toegankelijker Nederland), TU Eindhoven, SKW Certificatie, Nederlands Instituut voor Toegankelijkheid, Vereniging Nederlandse Gemeente (VNG) en MKB Nederland. Mario van Mierlo, beleidssecretaris van MKB Nederland over deze deelname: “Wij willen dat alle gebouwen in Nederland voor iedereen toegankelijk zijn.” Van Dijk: “Hij geeft daarmee het gevoel weer van alle deelnemers.”

Inhoud norm

“De toegankelijkheidsnorm bevat straks de functionele eisen met betrekking tot toegankelijkheid van de gebouwde omgeving. Wij maken voor het normontwerp gebruik van zowel bekende Nederlandse richtlijnen als internationaal ontwikkelde documenten. De norm kan gehanteerd worden bij het beoordelen van de toegankelijkheid bij het ontwerp, de ontwikkeling, realisatie, renovatie, aanpassing, onderhoud en instandhouding van gebouwen. De reikwijdte van de norm is alle type gebouwen, zowel nieuwbouw als verbouw”, aldus de voorzitter van de normcommissie. De norm sluit verder aan op alle bestaande richtlijnen in Nederland, zoals het Handboek voor Toegankelijkheid, Integrale Toegankelijkheidsstandaard (ITS), Richtlijn Nederlands Keurmerk voor Toegankelijkheid (NLKT), Hand-

Foto: VERO.

boek *Zicht op Ruimte en de toegankelijkheidseisen in Bouwbesluit 2012*. Van Dijk: “Het streven is om in het voorjaar 2023 het normontwerp voor commentaar te publiceren. De definitieve norm biedt uiteindelijk een handvat voor iedereen die een gebouw toegankelijk wil maken. In de toekomst hopen we dat de norm vanuit het Besluit bouwwerken leefomgeving aangestuurd wordt, zodat toegankelijkheid niet langer vrijblijvend is. Een mogelijkheid is ook de norm te gebruiken voor certificering, met een goed schemabeheer.”

Toegankelijkheid is verdienenmodel

Volgens Van Dijk is toegankelijkheid niet alleen een morele verplichting, maar is het voor veel bedrijven ook commercieel interessant: “Ik was een paar jaar geleden uitgenodigd voor de heropening van het verbouwde en vernieuwde Fries Scheepvaartmuseum. Daarbij was een verbetering van de toegankelijkheid een belangrijk aandachtspunt. Het museum dacht met het verbeteren van de toegankelijkheid 10 tot 15 procent meer publiek te trekken. Dat bleek al snel 40 procent te zijn! Oorzaak?

Iedere persoon met een handicap heeft ook een hele entourage aan mensen om zich heen, zoals familie, vrienden en bekenden. Die gaan allemaal samen naar het museum! En het praat zich ook snel rond. Dus die extra kosten om een gebouw toegankelijk te maken verdienen je hiermee ruimschoots terug! Mensen komen ook terug als ze weten dat een museum, bioscoop, theater of restaurant toegankelijk is.” Natuurlijk geldt dat niet voor ieder gebouw: “De investering in toegankelijkheid van een lastig bereikbare kleine winkel of café ga je niet terugverdienen. Maar er is ook zo iets als moraliteit: wil je bewust mensen uitsluiten? Dat wil toch niemand? Maar het zit vaak nog niet tussen onze oren.” Het valt Van Dijk op dat de organisaties die zitting hebben in de normcommissie graag gastvrij willen zijn: “Bouwend Nederland, MKB Nederland, BNA, Aedes, ze willen allemaal dat gebouwen toegankelijker worden en dat er een *level playing field* komt: voor iedereen gelijke eisen. Maar ja, de regelgeving op dit gebied is minimaal en eenduidige eisen zijn er niet. Er wordt dus veel belang gehecht aan de nieuwe norm.”